
EINSTEINIANA '23

EINSTENIANA

Einstein és el nostre hoste. Einstein és, avui, el primer home del món, per damunt de reis, de generals, de poetes, d'enginyers, de boxadors, i, a Catalunya, de futbolistes. Com una mena de Gran Bruixot de l'Univers, ha vingut a dir-nos, que la llum pesa, que les línies paral·leles, que a estudi ens asseguraven que no podien trobar-se, s'ajunten, en un moment donat, que'l pes varia amb la velocitat, que la línia dreta no ho pot ésser mai de dreta, que el temps i l'espai no són absoluts i que, com aquell que diu, no existeixen...

Tot això, que trasbalsa tots els principis de la física i de la mecànica, i que fa que l'Einstein sigui com una mena de Jehovà -comença per ésser jueu- que ens dona les noves taules de la llei del món, a París va servir de pretext per a xistus galants i per a mots d'*esprit*. La línia recta, naturalment, ja ho sabien els vells que era difícil d'aconseguir, i els enamorats, també ho sabien que les paral·leles acabaven per trobar-se en un determinat punt, i que per a les coquetes el temps no existia...

A Barcelona, la teoria de la relativitat ens servirà per acudits polítics i presentarem, a l'Einstein, com a un perfecte regionalista, com

una mena de Cambó de les matemàtiques. Doncs que ¿no havia estat la "Lliga" la precursora de la teoria de la no existència de la línia recta, i per lo tant, del predomini de la línia curva? ¿No sabem que les paral·leles -Federació Monàrquica, jaumins, regionalistes, mauristes- es troben en un punt electoral? ¿No actuava com si no existissin ni el temps, ni l'espai, sense donar més importància a Montserrat que a Covadonga, i a lo dit en el míting del "Bosque" que a lo pronunciat en la conferència de la Barceloneta?

Einstein ve del Japó, i tornarà a marxar per la terra, jueu errant de la relativitat, però ni a Orient, ni a Occident, trobarà una terra com aquesta de Catalunya, on les seves teories siguin més sentides. Catalunya és la terra de la relativitat. Els catalans estem per lo relatiu, exceptuats els d'En Macià que estan pel tot o res.

És clar que hi han els que no hi entenen, entre els quals ens hi comptem nosaltres, però fem veure que l'entendem, perquè amb l'Einstein passa lo que amb els toros, que tothom hi vol entendre, sense saber un borrall de tauromàquia. Fins hem arribat a sospitar que els toros són encara més difícils

que les teories einstenianes. Llegint un llibre de vulgarització einsteniana aconseguirem tenir una intuïció de la relativitat. Dels toros, mai. Un matemàtic posat davant de la piçarra de l'Einstein, confessa que s'entén bé, relativament. De vint mil aficionats, el noranta-nou per cent, no sab de què va. I el torero, igual. Per una vegada que queda bé, és a dir, que comprèn el toro, i per lo tant, la doctrina del toroig, noranta-nou, queda malament. Conseqüència: el toro per el torero, i el torero per l'espectador, esdevenen més incomprendibles que les teories de la relativitat.

En fi, el relativisme és una mena de programa mínim aplicat al univers. Amb la vinguda de l'Einstein haurà guanyat la ciència, però també la "Lliga". El seu programa, la seva política, les estadístiques electorals d'En "Pol", tot és relativitat. Per això els regionalistes s'han apressat a declarar a l'Einstein hoste de la ciutat, a cedir-li el Saló d'actes de la Diputació i a fer presidir les seves conferències amb la bandera de les quatre barres.

PARADOX

Barcelona, 2 de març de 1923

LO JUST

Einstein, el super-savi, ha donat tres conferències, baix el patronat de l'Institut d'Estudis Catalans" al Saló d'Actes de la Diputació.

Tot tenia un caient decoratiu ben portat. El senyor Puig i Cadafalch, amb el seu frac. La gran pissarra. La bandera barrada. Els uixers plens d'escuts barrats. Els candelers, plens de més escuts barrats. I la gent, els matemàtics, carregats d'ulleres.

Fem un incís, per a preguntar perquè s'abuserà tant de les quatre barres. Diu el refrà que de lo bo, no gaire. En aquell saló, representatiu, entre altres coses, per l'excés d'heràldica, fins els ordenances portaven a la solapa, les quatre barres, i en els galons de la mànega, una mica dissimulades, també les quatre barres. Queda tancat l'incís.

L'auditori d'Einstein se componia d'un centenar. D'aquest, quants

el varen entendre? Diuen que tres: En Terrades, En Jordi i un altre. Total: tres. A la sortida, un amic ens deia:

-Per a ésser tres els que l'han entès, no valia la pena d'haver molestat a l'Einstein. N'hi havia prou amb pagar els viatges als tres per a què anessin a sentir-lo.

Barcelona, 16 de març de 1923

RELATIVITZANT

$$X^2 + 2i = \eta^2$$

El pas per Espanya del nostre col·lega, en física i en matemàtiques, l'estudiós doctor Einstein amb la seva teoria de la relativitat, ha portat tanta discussió entre els socis que ens dediquem al raïm de les ciències exactes, o quasi exactes, o un bon tros exactes, que ha remogut tots els fonaments dels que en tenim i dels que no en tenen.

La confusió, més que per res, és perquè no s'ha explicat clar lo que és la seva teoria, i això és lo que volem fer nosaltres.

Ja sabem lo que és A i lo que és B i ja sabem lo que és llum i lo que és espai, doncs l'espai respecte de la llum és com la llum respecte a la A i la A respecte a la B. La llum conserva la massa i la massa conserva energia mentre l'energia es conservi.

Vénen a ésser la trajectòria de les coses que tenen moviment, o més ben dit acceleració, i l'acceleració és més o menys ràpida segons el grau de velocitat, i d'això fins la dinàmica, i tant com de I a X, que multiplicat pel coeficient ens donarà el resultat H d'una manera relativa.

Si ens fem càrrec de les equacions que havia trobat En Zorenz i apartem els cossos de les formes sien físiques sien matemàtiques, i ens assegurem de la dinàmica de Newton, no pot ésser veritat i acceptem la simultaneïtat dels raigs lluminosos i dels opacs, i ens acostem an els fenòmens i ens allunyem de les sensacions, tindrem la relativitat de que dos són = a dos, d'un modo també relatiu.

La massa i les energies no són substància, però si hi ha pau i tenint massa i tenint energies, es té,

$$Y = f(\phi)$$

que és tenir el tot i el tot no és res si el res no és tot.

Crec que explicada la teoria d'aquesta manera concisa, clara i sense retòriques, el llegidor s'haurà fet càrrec de la ciència de l'Einstein. Si no és així, que vagi a escoltar-li unes quantes conferències que ja sabrà lo que són conferències.

XARAU

Barcelona, 16 de març de 1923

EINSTEIN A CASA

No volíem, però la ploma ens traieix, ens obliga a parlar-ne. Nosaltres, modestos mortals, no ens embrancarem pas a definir les teories que pel món va exposant el savi dels savis, Einstein. No en sabríem, ho confessem sense cap vergonya. Sempre havem cregut que val més declarar-se ignorant davant d'un savi que savi davant d'un ignorant.

Hem dit Einstein a casa. I és així, tal com sona, l'hem vist a casa, i qui diu a casa vol dir sense formulismes, sense etiquetes, amb tota la franquesa, amb tota la ingenuïtat.

Einstein ha visitat Barcelona, pot anar-s'en dient que la coneix pam a pam. Perquè no li manqués res per conèixer fins conegué el Refectorium, la catedral, quan menys per la seva arquitectura, dels cabarets barcelonins.

Einstein entrà al Refectorium, en aquell lloc que els nostres savis segurament no saben ni a on és. I és que aquí ésser savi vol dir tantes coses que ja seria prou savi aquell que arribés a sapiguer lo que és.

El gran savi alemany, begué un cafè amb llet, el modest cafè amb llet, la beguda de trànsit. Somreia i el seu somriure ho omplia tot perquè un hom no podia escatir ben bé si aquell somriure era del home savi per excel·lència i és que de vegades

ensem que potser ningú està tan aprop d'un home verament savi com el viu.

Einstein visità lo poc que hi ha per visitar al Refectorium.

Passava i era objecte d'un curiós examen pels qui el veien passar. Al passar per davant nostre, que també hi érem, ens alçàrem. Era tot l'homenatge que li podíem retre i estem segurs que el professor Einstein va recollir aquell petit homenatge com un dels més sincers.

Tots en el món tenim una vanitat o altra. N'hi ha que gosen explicant que tal monarca els hi estrenyé la mà. Nosaltres això ens interessaria poc. Per ésser rei de vegades ni cal ésser home. Nosaltres tenim per molt orgull haver rebut una salutació d'un savi i de vegades no cal ésser molt home per a ésser un savi.

Barcelona, 3 de març de 1923

PATUFET FILMS

LA PEL·LÍCULA DE LA SETMANA:

EINSTEIN

Ha sigut per uns quants dies
hoste denostracitat
el professor Albert Einstein
eminent savi alemany
que ha inventat la teoria
de la relativitat,
segons la qual no pot dir-se,
ni menys es pot afirmar
que l'hora que duu un rellotge
sigui tal hora en vritat,
ni que el metre tingui sempre
cent centímetres cabals;
és dir que són relatives
les nocions de temps i espai.

Dit sigui amb perdó de l'Einstein,
per fer descobertes tals
no es necessita ésser físic
ni passar-se el grapat d'anys
que ha passat fent teoremes
i binomis algebraics,

car l'observació senzilla
basta per acreditar
l'actuació del principi
de la relativitat.

Així, jo tinc un rellotge
perfecte, garantitzat,
de marca reputadíssima
-ço que no s'oposa pas
a que cada quinze dies
l'hagi de dû a reparar-
que quan senyala les quatre
fa tres hores que han tocat
i quan arriba a les dotze
només són les deu i quart.

Altre exemple: la senyora
l'altre dia va comprar
sis metres de roba blanca,
i fos la "velocitat"
amb què van canar-li el "gènere"

o perquè -com sol passar-
curtegés la mitja cana,
el cas és que, en resultat,
de cada metre en mancava
cosa de tres quarts de pam.

I, en fi, res hi ha que acrediti
ço que és relatiu l'espai,
com el servei de tranvies
a les hores de menjar,
car tenint les plataformes
només que capacitat
per deu o dotze individus,
en porten vint pel cap baix.

NYIC

Barcelona, 10 de març de 1923

